

Bacheloroppgave

ADM650 Juss, administrasjon & politikk

Dilemma med ytringsfrihet i et liberalt demokrati
«i spørsmål om koraanbrenningen og journalisters sikkerhet»

Reem Nasser Abuamra

Antall sider inkludert forside: 33

31.05.2023

Molde

Obligatorisk egenerklæring/ gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none"> • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands. • ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt. • ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt. • har alle referansene oppgitt i litteraturlisten. • ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§16 og 36.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert, jf. høgskolens regler og konsekvenser for fusk og plagiat	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Personvern

Personopplysningsloven

Forskningsprosjekt som innebærer behandling av personopplysninger iht. Personopplysningsloven skal meldes til Norsk senter for forskningsdata, NSD, for vurdering.

Har oppgaven vært vurdert av NSD? ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

- Hvis nei:

Jeg/vi erklærer at oppgaven ikke omfattes av Personopplysningsloven:

Helseforskningsloven

Dersom prosjektet faller inn under Helseforskningsloven, skal det også søkes om forhåndsgodkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, REK, i din region.

Har oppgaven vært til behandling hos REK? ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Dag Erik Berg

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven. §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja   nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja   nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja   nei

Dato:

Førord

Denne avsluttendeoppgaven fullfører min bachelorgrad i juss, administrasjon & politikk, ved Høgskolen i Molde.

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min familie og spesielt min mor Eman som har vært min største støtte spiller og inspirasjonskilde. En spesiell takk går også til mine gode venner og min mann som har vært der for meg gjennom studietiden.

Til slutt vil jeg takke min veileder, Dag Erik Berg for hans verdifulle råd og veiledning under utarbeidelsen av denne oppgaven. Veiledningstimene var alltid spennende.

Takk.

Reem Abuamra

31.mai.2023

Sammendrag

Bacheloroppgaven tar for seg det komplekse dilemmaet knyttet til ytringsfrihet i dagens samfunn, spesielt når det gjelder spørsmål om hatprat. Oppgaven utforsker ulike utfordringer og dilemmaer som oppstår når prinsippet brukes til å rettferdiggjøre handlinger som involverer hat og diskriminering.

Gjennom teoretiske perspektiver fra filosofen John Stuart Mill, juristen Annine Kierulf og antropologen Talal Asad, samt aktuelle saker som Koraanbrenningen i Stockholm og angrepet på Charlie Hebdo, undersøker oppgaven de ulike aspektene av ytringsfrihet og dets sammenheng med toleranse, hatefulle ytringer og sikkerhet. I tillegg diskuteres utfordringene knyttet til den økende bruken av digitale plattformer og sosiale medier, som både gir rom for fri utveksling av ideer og meninger, samtidig som det skaper dilemmaer i forhold til individuelle rettigheter og spredning av hatprat.

Oppgaven presenterer også to forskningsspørsmål som utforsker hvordan ytringsfriheten kan misbrukes til å fremme hat, og betydningen av ytringsfrihet for journalister og samfunnet. Ved å analysere disse spørsmålene i empiridelen og diskusjonsdelen, bidrar oppgaven til å belyse de komplekse mekanismene knyttet til misbruk av ytringsfrihet og dens rolle i samfunnet.

Dilemmaet med ytringsfrihet i et liberalt demokrati ligger i å finne balansen mellom å beskytte retten til å uttrykke seg fritt og samtidig ta hensyn til potensielle skadevirkninger eller krenkelser. Det er ingen fasit eller absolutte svar på hvor grensen for ytringsfrihet bør trekkes. Men ved diskusjonen skal ulike rettigheter og verdier veies opp mot hverandre.

Gjennom grundig analyse av teori, empiri og ulike perspektiver, bidrar denne bacheloroppgaven til å utforske og diskutere dilemmaet knyttet til ytringsfrihet i et liberalt demokrati. Målet er å øke forståelsen for de komplekse mekanismene og utfordringene som oppstår når prinsippet misbrukes eller kommer i konflikt med andre rettigheter og interesser i samfunnet.

Innhold

1.0 Innledning	8
2.0 Teori	11
<i>2.1.0 Nasjonalt og internasjonalt juridisk perspektiv på ytringsfrihet</i>	12
2.1.1 Demokratiske -liberale – teori	13
2.2 <i>Filosofisk perspektiv</i>	14
2.2.1 Individ og menings dannelse- teori.....	14
2.2.2 Skade -prinsippet.	15
3.0 Metode	16
3.1 <i>case-studier</i>	17
3.2 <i>Dokumentanalyse</i>	17
4.0 Empiri og case-studier	18
4.1 <i>Case 1- Ytringsfrihet for journalister og forfattere</i>	18
4.2 <i>Case 2- Koranbrenning som utfordringer</i>	20
5.0 Diskusjon	22
<i>Forskningsspørsmål 1:</i>	22
<i>Forskningsspørsmål 2</i>	25
6.0 Konklusjon / Resultat	28
7.0 Litteraturliste	30

1.0 Innledning

Denne oppgaven handler om dilemma med ytringsfrihet når dette prinsippet benyttes til å rettferdiggjøre koran brenningen og hatprat. Ytringsfrihet er en avgjørende forutsetning for et liberalt demokratisk samfunn. Men den er også en rettighet som følges av ansvar (Bangstad & Vetlesen, 2011).

John Stuart Mill var en av de viktigste filosofene som var opptatt av å belyse ytringsfrihet som et viktig demokratisk prinsipp. I sin bok *On Liberty* påpeker han nødvendigheten med ytringsfrihet for å sikre at alle punkter og ideer blir hørt og diskutert

Annine Kierulf er en jurist og rådgiver ved Universitet i Oslo. I sin bok *Hva er ytringsfrihet* definerer hun rettigheten som, friheten til å gi uttrykk for det du mener. Det er friheten vi alle har, som mennesker, til å meddele oss, til å informere og til å lufte ideer. Men det er også friheten du har til å motta andres ideer og meninger (Kierulf, 2021, s. 12)

Et liberalt demokrati bygger på prinsippet om individets frihet og retten til å uttrykke seg fritt uten frykt for myndighetene. Dette prinsippet er avgjørende for å sikre mangfoldet av meninger, fremme offentlig deltakelse og støtte opp om en åpen og tolerant samfunns. Men frihet på et område kan komme i konflikt på andre områder eller andre verdier. Her oppstår utfordringen med å kombinere individuell frihet og sosial rettferdighet (Mill, 2010 s. 151)

Mens ytringsfriheten gir en plattform for å uttrykke seg fritt, kan den også misbrukes til å spre hat og diskriminering. Saken om koraanbrenningen i Stockholm er et eksempel på hvordan ytringsfriheten kan brukes til å fremme slike handlinger.

Når ytringsfriheten står i konflikt med samfunnssikkerhet eller enkeltpersoner personvern, oppstår et viktig dilemma. I visse situasjoner kan uttalelser true nasjonal sikkerhet eller krenke privatlivets ferd. Et godt eksempel er Charlie Hebdo magasinet. Charlie Hebdo, et satirisk ukemagasin fra Frankrike, er kjent for sine kontroversielle karikaturtegninger av religiøse og politiske symboler. Etter å ha publisert en karikatur av profeten Muhammed, ble magasinet angrepet av bevæpnede menn som påførte skade og drepte flere ansatte (Aase, 2015). Denne hendelsen reiste spørsmål om det overordnede dilemmaet med å oppnå en balanse mellom ytringsfrihet og behovet for å ivareta samfunnets og enkeltpersoners sikkerhet og velvære. Et annet eksempel på det er forfatteren Salman Rushdie. Han var en indisk forfatter som ga ut en

kontroversiell roman «Sataniske vers». boken betydelig kontrovers og førte til at en fatwa, et religiøst edikt, ble utstedt av Ayatollah Ruhollah Khomeini, den øverste lederen i Iran på den tiden. Fatwaen oppfordret til Rushdies død og erklærte at han skulle straffes for blasfemi. Dette førte til at Rushdie måtte leve i skjul og under beskyttelse i mange år på grunn av trusler mot hans liv. Hendelsen fikk bred internasjonal oppmerksomhet og satte fokus på spørsmålet om ytringsfrihet, sensur og krenkelse av religiøse følelser (Carlsen, Kaupang, Krantz, Skifjeld & Hestenes, 2022).

Sindre Bangstad og Arne Johan Vetlesen i sin artikkel om ytringsfrihet og ytringsansvar mener ytringsfriheten og den grenser uttrykker det liberale dilemma og påpeker viktigheten av å ha ytringsansvar for å unngå negative konsekvenser av ytringsfrihet (Bangstad & Vetlesen, 2011, s. 341) Mill mente også at individet skal være ansvarlig for de handlingene som kan skade andre i samfunnet (Mill, 2010 s. 111). I slike tilfeller mener Mill at staten kan i mindre grad tillate å gripe seg inn ovenfor denne type dårlige atferden (Mill, 2010 s.65)

Ytringsfrihet kan være en utfordring for demokratiet, særlig når det gjelder spørsmål om hatefulle ytringer og diskriminerende uttalelser. Dilemmaet er dermed å ha ytringsfrihet samt bevare andre innbyggere mot hatefulle ytringer og diskriminering. Med andre ord oppstår dilemmaet når prinsippet brukes til å rettferdiggjøre handlinger som involverer hat.

I dagens samfunn står denne rettigheten overfor økt utfordringer på grunn av den stadig økende bruk av digitale plattformer og sosiale medier (Bangstad & Vetlesen, 2011, ss. 341-343). Disse verktøyene gir en arena for fri utveksling av ideer og meninger, som samtidig skaper dilemmaer når det gjelder å beskytte individuelle rettigheter og begrense spredning av hatprat. Spredning av hatprat eller hatefulle handlinger kan gi folk i andre land inspirasjon til å gjennomføre samme handling og vil undertrykke truffet gruppe svært. Herved så kan ytringer som offentliggjøres kontrollere i mindre eller mer grad. Men dette vil påvirke samfunnets utvikling i stor grad. Mill hevder det å tillate ytringer bygger et intellektuelt samfunn ettersom ytringer fremmer ulike synspunkter og mulig sannhet. Det å undertrykke ytringer vil ifølge Mill begrense den intellektuelle utviklingen til samfunnet (Mill, 2010, ss. 46-60).

Talal Asad er en antropolog som kritiserte ideen om at ytringsfrihet kan være et universelt prinsipp som kan brukes på samme måte i alle samfunn og kulturer. Han påpeker ideen om

ytringsfrihet er historisk og kulturelt betinget, og at ulike samfunn kan ha forskjellige perspektiver på hva som er akseptabelt eller uakseptabelt å uttrykke. Dette dilemmaet resulterer ofte i en situasjon der vi står overfor to valgmuligheter, uten noen klar fasit eller absolutte svar på hvor grensen bør trekkes. Det vil også variere avhengig av den kulturelle konteksten man befinner seg i og geografisk plassering (Asad, Brown, Butler & Mahmood. 2012 s392-402).

Det å stille spørsmålet om hvor grensen for ytringsfrihet ligger og forsøke å finne en løsning er svært kompleks og upraktisk. Det finnes ingen fasit eller løsning på spørsmålet om hvor grensen for ytringsfrihet ligger, derfor anses den som et dilemma. For å håndtere det komplekse spørsmålet om hvor grensen for ytringsfrihet skal trekkes, har jeg valgt å dele dilemmaet inn i to forskningsspørsmål. Det første spørsmålet undersøker hvordan ytringsfriheten ble brukt til å fremme hat i tilfelle med koraanbrenningen i Stockholm. Det andre spørsmålet tar sikte på å forstå betydningen av ytringsfrihet for journalister og samfunnet som helhet. Ved å gjennomføre en omfattende analyse av disse spørsmålene både i empiridelen og diskusjonsdelen, vil denne forskningen bidra til å belyse de komplekse mekanismene knyttet til misbruk av ytringsfrihet og dens rolle i samfunnet.

En tolerant kultur fremmer mangfold og inkludering og skaper en gjensidig respekt mellom ulike grupper og individer i samfunnet. Kravet om gjensidig toleranse skal heller ikke strekke seg til å gi andre berettigelse for hat. Selv om man ikke nødvendigvis er enig med hel eller deler av synspunktet skal ikke utsette andre for diskriminering eller sette samfunnet i fare. Individer som representerer en trussel mot lov og orden anses etter Mills uttalelser som intolerante og bør stoppes (Mill, 2010, s. 65). Dermed kan toleranse begrense ytringsfriheten når ytringer skader andre eller orden i samfunnet (Mckinnon, Jubb, & Tomlin, 2019, s. 137).

Denne bacheloroppgaven tar for seg prinsippet om ytringsfrihet og dets betydning i dagens samfunn, spesielt med tanke på hatprat. Formålet med oppgaven er å utforske de ulike utfordringene og dilemmaene som kan oppstå i praksis.

Jeg vil også se nærmere på de ulike aspektene av ytringsfrihet, inkludert pressefrihet, krenkelser og hatefulle taler. Det tas i utgangspunktet i hvordan ytringsfrihet kan kollidere med andre

rettigheter og interesser, som religionsfrihet, offentlig interesse og nasjonal sikkerhet. I denne anledningen benyttes sakene om Koraanbrenningen i Stockholm og ytringsfrihet for journalister/ forfattere. Sakene diskuteres med hverandre og med hensyn til toleranse, ytringsfrihet og hatefulle ytringer for å besvare problemstillingen. Det brukes videre eldre litteratur fra John Stuart Mill til nyere litteratur fra 2021 fra Anine Kierulf. Sammen med litteratur fra Gavan Titley, Sindra Bangstad og Cora Alexa Døving forklares og utdypes ulike problemstillinger om ytringsfrihet og hatprat.

Teksten er bygd opp i tre hoveddeler. I første del presenteres teori om ytringsfrihet, rasisme og islamofobi for å sette en ramme for dilemma med ytringsfrihet i liberalt demokrati. Deretter vil metodevalgene bli tatt i sammenheng med to caser som legges frem. I siste delen vil resultatene presenteres og ses i sammenheng med teorien. Det avsluttes med diskusjon rundt problemstillingen og med hensyn til all referanse og ulike perspektiver som er presentert.

Bakgrunn for valg av problemstilling:

Bakgrunnen for mitt valg av ytringsfrihet for min bacheloroppgave stammer både fra nysgjerrighet og relevansen tema har i samfunnet. Som en person tilhørende en minoritet, har ulike hendelser rettet mot islam vekket min interesse for å utforske temaet nærmere og forstå de juridiske, etiske og sosiale aspektene knyttet til ytringsfrihet. Jeg ønsker å reflektere over hvor grensen går mellom legitime kritikker av en religion og hatefulle ytringer.

2.0 Teori

Som nevnt tidligere, er det viktig å merke seg at ytringsfriheten kan begrenses når ytringene forårsaker skade, enten det er på enkeltpersoner eller samfunnet som helhet. Imidlertid er det også andre faktorer som kan begrense ytringsfriheten, selv om de ikke nødvendigvis fører til direkte skade. Disse begrensningene kan være basert på årsakssammenhenger eller potensiell risiko. Når vi vurderer ytringsfrihet, er det ulike perspektiver som kan sette rammer for hvilke ytringer og årsaker som skal begrenses.

2.1.0 Nasjonalt og internasjonalt juridisk perspektiv på ytringsfrihet

I Norge er ytringsfrihet som begrunnet i Grunnloven §100, bygger på tre prinsipper som er avgjørende for utøvelsen av ytringsfrihet. Nemlig demokratibegrunnelse, sannhetssøkende og autonomibegrunnelsen.

Demokratibegrunnelsen er basert på prinsippet om folkesuverenitet, hvor folket anses som den eneste legitime kilden til statsmakt. Ytringsfriheten er dermed nødvendig for at innbyggere skal kunne uttrykke og vurdere ulike politiske synspunkter og aktører for å danne egne meninger om styring i samfunnet (Kierulf, 2021. s 48)

Sannhetssøkende- begrunnelsen bygger på opplysnings idealet om kunnskap. Den hevder at økt kunnskap, selv om den kan være ubehagelig, er bedre for individet og samfunnet som helhet. Ytringsfriheten spiller en viktig rolle i å fremme den vitenskapelige tankegangen og søken etter sannhet. Ved å tillate ulike synspunkter og argumenter kan man komme nærmere sannheten og oppnå et bedre fungerende samfunn (Kierulf, 2021. s45)

Individets frie meningsdannelse også autonomibegrunnelse, bygger på ideen om at individer har en grunnleggende rett til å uttrykke seg fritt, basert på deres egen autonomi og verdighet. Denne begrunnelsen understreker betydningen av individuell frihet og selvbestemmelse, og vektlegger at samfunnet er best tjent med å ha ulike perspektiver (Kierulf, 2021. s43-44)

Det kommer videre i bestemmelsen at ytringsfrihet ikke er en absolutt rettighet og må veies opp mot andre interesser og menneskerettigheter. I internasjonalt rett presenteres et likt prinsipp i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 10 andre ledd (Kultur- og likestillingsdepartementet,2022). Konvensjonen fastsetter en rekke sentrale menneskerettigheter, blant annet ytringsfrihet. Ifølge artikkelen kan utøvelsen av ytringsfrihet være gjenstand for visse begrensninger som er fastsatt i loven og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til offentlig og nasjonal sikkerhet, forsvar av orden, forebygging av kriminalitet og beskyttelse av omdømme eller rettigheter til andre (Gauden-Kolbeinstveit, 2012. s 117)

Med offentlig sikkerhet og nasjonal sikkerhet menes ytringer som kan true den offentlige sikkerheten, som for eksempel oppfordring til vold, terrorisme, ulovlige handlinger eller avsløre statshemmeligheter. Forsvar av orden og forebygging av kriminalitet er ytringer som kan true den offentlige orden som for eksempel, oppfordring til vold eller uro. Det kan også være ytringer som oppfordrer til hatkriminalitet eller diskriminering. Videre fastsetter artikkel 10 utøvelsen av ytringsfrihet som kan være begrenset for å beskytte omdømmet eller rettighetene til andre blant annet beskyttelse av personvernet, opphavsrettigheter eller ærekrenkelses(Kultur- og likestillingsdepartementet, 2022).

John Stuart Mill beskrevet frihet som liberalismens nøkkelverdi. Han hevdet at friheten er avgjørende faktor for et sunt demokratisk samfunn. Han argumenterte for et åpent og pluralistisk samfunn, hvor ulike meninger kunne uttrykkes uten frykt for undertrykkelse eller straff etter loven (Mill, 2010 s.149-155) Han beskriver ytringsfriheten som en form for vern mot maktmisbruk og tyranni. Ved å tillate frie ytringer, gir man samfunnet muligheten til å kritisere og hold myndigheter ansvarlige. Med andre ord legger han vekt på at ytringsfrihet er essensielt for et demokratisk liberalt samfunn (Mill, 2010. s 169-174)

Avslutningsvis utgjør presentere prinsippene en liberal- demokratisk teori om ytringsfrihet.

2.1.1 Demokratiske -liberale – teori

Ut ifra nasjonale og internasjonale synspunkt på ytringsfrihet så fokuserer denne teorien på betydningen av åpen og rasjonell debatt for demokratiske beslutningstaking. Ytringsfrihet er avgjørende for å skape et inkluderende samfunn der ulike synspunkter kan bli hørt og diskutert. I denne tilnærmingen er ytringer berør offentlig og nasjonal sikkerhet, forsvar av orden, forebygging av kriminalitet og beskyttelse av omdømme eller rettigheter til andre (Gauden-Kolbeinstveit, 2012. s 117).

Ytringsfrihet ses også fra et filosofisk perspektiv.

2.2 Filosofisk perspektiv

Et av de viktigste argumentene for ytringsfrihet stammer fra filosofen John Stuart Mill. Som en av de mest innflytelsesrike filosofer har han alltid forsvart ytringsfrihet. I hans bok « On Liberty» presenterer han sitt syn på ytringsfrihet, og dens store innflytelse på liberalistisk tenkning og demokratiske prinsipper.

Mill legges også vekt på individets autonomi, retten til å offentlige diskusjoner og betydningen av å skape et inkluderende og åpent samfunn der ulike perspektiver skal bli hørt.

Mill ville skape et tolerant samfunn der borgerne samtidig bryr seg om hverandre. I et slikt samfunn tilstreber man respekt for mennesker gjennom en feller dyrkning av frihet og individualitet, samtlige ikke påføre andre skade. Videre hevdet han at det ligger en til grunn for dette en kombinasjon av sosiale rettferdighet og individuell frihet (Mill, 201. s137-152).

Han introduserte derfor to teorier om ytringsfrihet i et demokratisk samfunn.

2.2.1 Individ og menings dannelses- teori.

Denne teorien fokuserer på ytringsfrihet som en kilde til kunnskap og sannhet. Ifølge denne tilnærmingen kan ytringsfrihet bidra til å eksponere og korrigere feilaktige eller skadelige ideer gjennom åpen debatt og kritisk tenkning. Ytringsfriheten blir sett på som en mekanisme for å oppnå sannhet og øke den kollektive kunnskap. Dette er en teori som også er dannet av John Mill. Han mente at ytringsfriheten bidrar til å fremme kunnskap, sannhet og intellektuell fremgang. Dermed det å uttrykke sine meninger er viktig for samfunnet som helhet (Mill, 2010 ss.46-65)

Mill argumenterte imidlertid for en bredere tolkning av ytringsfriheten. Han mente at begrensninger bare kunne rettferdiggjøres når ytringene umiddelbart førte til skade eller innebærer direkte krenkelse av andres rettigheter. Som følge skaper dette en skade-prinsippet om ytringsfrihet.

2.2.2 Skade -prinsippet.

Skadeprinsippet eller også kalt frihetsprinsippet handler om å avgrense ytringer som har potensial til å forårsake direkte skade eller fare for andre mennesker. Ifølge Mill kan slike ytringer bli begrenset eller sensurert av samfunnet. Ytringer som innebærer trusler, ærekrenkelser, hat, diskriminering eller oppfordring til vold og kriminalitet bygrensens, da de kan forårsake skade eller fare for enkeltpersoner eller samfunnet som helhet.

Dette bygger også på samfunnets rett til å beskytte seg selv mot dårlige eksempler som hatefulle og karaktersvake mennesker representerer.

Samfunnet har rett til å gripe inn med alle midler mot de borgere som ikke lever opp til disse forpliktelser. Et menneskes handlinger kan være til skade for andre eller ikke ta tilbørlig hensyn til deres beste, uten derfor å gå så langt som til å krenke lovfestede rettigheter. I dette tilfelle kan gjerningsmannen med rette straffes av den offentlige mening, om ikke av loven (Mill, 2010 s.90)

Mills skadeprinsipp er en måte å skille mellom oppfatninger vi må tolerere, og de vi ikke tolerer. Mill er veldig klar på at det å provosere andre ikke er argument nok til å undertrykke en ytring. Skadeprinsippet krever mer dokumentert skade for å begrense en individsfrihet til å si sin mening. På den annen side vi tale som utløser rasistisk vold bli betraktet som en form for meningsstyring som kan bli forbudt, basert på den direkte årsakssammenhengen. Det er ikke bare innholdet i det som blir sagt som avgjør om det er skadelig for andre eller ikke. Mill gir et omfattende forsvar for individets rett til å uttrykke eller publisere sin mening, uavhengig av om disse oppfatningene går imot religionen eller om de er sanne eller ikke (Mill, 2010 s. 139)

Imidlertid begrenses ytringsfrihet når den kolliderer med andre rettigheter og kan føre til skade eller undertrykkelse. I denne sammenheng og oppgavens tema er det aktuelt å definere rasisme og islamofobi ettersom de presenterer type hatfulleytringer som faller under skadeprinsippet.

2.2.2.1 Rasisme og islamofobi

Sindra Bangstad og Cora Alex Døving har i sin bok *hva er rasisme* beskrevet en rasistisk ideologi med tre prosesser som inngår å dele inn en befolkning i ulike kategorier, der noen gis negative trekk, å redusere et individs identitet til de gitte negative karaktertrekkene for en

kategori, og å bruke de negative karaktertrekkene som argument for underordning og diskriminering (Bangstad & Døving, 2015, s. 16).

Sindra Bangstad og Cora Alexa Døving definerer islamofobi som en systematisert, generaliserende og ideologisk form for fordomsproduksjon, og praksiser som underbygger redsler for, hat mot og diskriminering av muslimer på grunnlag av en antatt eller reell tilknytning til islamsk tro og praksis. Islamofobi utgjøres av formede meningssystemer, det vil si nokså helhetlige tanke sett der en rekke ulike forestillinger følger hverandre. Det dreier seg dermed ikke primært om en fobi i psykologisk forstand, men om ideologi. (Bangstad & Døving, Hva er rasisme, 2015, s. 94)

Ytringsfriheten ses dermed fra Juridisk, demokratisk og filosofisk perspektiv. Den bygger på flere teorier. Demokratiske-liberale teorien som vektlegger åpen og rasjonell debatt for demokratisk beslutningstaking. Individ- og meningsdannelse-teorien fokuserer på ytringsfrihet som kilde til kunnskap og sannhet. Skade-teorien fokuserer på potensiell skade av visse ytringer. Ytringsfrihet kan begrenses for å forebygge skade eller beskytte grupper. Utfordringen er å gi hatefulle grupper muligheten til å uttrykke seg uten å fremme diskriminering.

Som et forsøkt på å finne grensen diskuterer jeg videre i oppgaven dilemmaet ved bruk av to ulike caser. På den ene siden tas ytringsfrihet fra et demokratisk-teori. På den andre siden tas ytringsfrihet ut ifra skade-teori. Samtidig anerkjenner liberale teorier at noen begrensinger kan være nødvendige for å forhindre skade på enkeltpersoner eller grupper som for eksempel hatprat som kan føre til vold eller diskriminering. Denne teorien har enkelte fenomener slik som ikke-skade teori som bygges fra filosofisk perspektiv.

3.0 Metode

For å undersøke og forstå dilemmaet med ytringsfrihet i liberale demokratier er det nødvendig å samle inn data som kan gi innsikt i kompleksiteten og mangfoldet av perspektiver i debatten. Kvalitative metoder er en åpen metode som forsøker å legge få føringer som mulig på informasjonen som skal samles inn. (Jacobsen, 2015, s. 127). Det vil gi en dypere forståelse av hvordan dilemmaet oppstår og hvilke utfordringer og konsekvenser det kan ha for ulike

aktører i samfunnet. Metoden gir en grundig og detaljert analyse av fenomenet ytringsfrihet i ulike kontekster og situasjoner.

Kvantitative metoder fokuserer på tallbaserte data og bruker statistiske analysemetoder for å trekke konklusjoner og identifisere mønstre i dataene. Ofte er informasjonen overfladisk og omhandler flere enheter. Dette vil være lite hensiktsmessig for problemstillingen. (Jacobsen, 2015, s. 251) Dette skyldes behovet for å utforske komplekse og varierte perspektiver, noe som kan oppnås gjennom dybdeanalyse og detaljert forståelse av fenomenet. (Jacobsen, 2015, s. 172)

Dokumentanalyse er en sentral metode som vil bli benyttet i dette case-studiet. Jeg vil undersøker og analyserer ulike typer dokumenter, som avisartikler, rapporter, rettslige dokumenter og lignende, for å få innsikt i de ulike aktørenes synspunkter knyttet til ytringsfrihet.

3.1 case-studier

Case-studier er en vanlig metode innenfor kvalitativ forskning, og kan være nyttig når man ønsker å undersøke en spesifikk enhet eller et fenomen i dybden. Fordelen med case-studiet er at de kan gi detaljert innsikt i et spesifikt fenomen. Case-studier defineres som intensive undersøkelser av et fåtall analyseenheter. Hovedpoenget er å oppnå rikholdig informasjon om de casene som problemstillingen. (Jacobsen, 2015, s. 97-99)

3.2 Dokumentanalyse

Data har blitt samlet inn fra ulike nettaviser og artikler som representerer en case-studie. Studien vil gi en omfattende innsikt i emnet ved å analysere og utforske ulike kilder fra nettet. Blant annet en nettavis kalt independentarabia og al-Jazeera. Ved å undersøke disse nettavisene og artiklene, vil det være mulig å innhente relevante og pålitelige data som gir et grundig perspektiv på det aktuelle emnet.

I tillegg til den anvendte metodologien har det blitt gjort ytterligere undersøkelser for å oppnå en bredere forståelse av problemstillingen. Som en del av forskningsprosessen har det blitt utført grundige informasjonssøkt i ulike nettaviser, inkludert aviser og artikler på arabisk og engelsk. Dette ble gjort med formålet om å utforske flere perspektiver og for å sikre det innhentede informasjon er pålitelig og korrekt. Denne utvidede informasjonssøker har vært avgjørende for å kunne presentere et mer helhetlig bilde av det demokratiske dilemmaet knyttet til ytringsfrihet.

Ved å inkludere informasjon fra ulike kilder og på ulike språk, ga dette en balansert fremstilling av problemstillingen, og hindret eventuelle konklusjoner basert på begrenset informasjon. Særlig i case 2, der hendelsens bakgrunn hadde begrenset informasjon tilegnelig på engelsk og norsk, ble det derfor nødvendig å søke etter kilder på andre språk for å få en mer omfattende innsikt. Ved å benytte ulike nettaviser og artikler på arabisk og engelsk, har det blitt sikret at alle relevante aspekter av saken er grundig undersøkt og inkludert i analysen. Denne tilnærmingen har bidratt til å sikre en bredere og mer nyansert forståelse av casen.

4.0 Empiri og case-studier

For å utforske dilemmaet knyttet til ytringsfrihet, presenteres to casestudier. Det første caset tar for seg ytringsfrihet for journalister og samfunnet, og undersøker konsekvensene av å tillate alle former for ytringer. Det viser at det kan oppstå situasjoner der absolutt ytringsfrihet kan true samfunnets stabilitet og sikkerhet. Et eksempel som brukes for å illustrere dette, er caset om Koranbrenningen i Stockholm. Dette caset fremhever hvordan ytringsfriheten kan misbrukes til å rettfærdiggjøre handlinger som kan være krenkende, polariserende eller potensielt skadelige for samfunnet. Gjennom dette caset blir det reist spørsmål om behovet for å sette visse begrensninger på ytringsfriheten for å opprettholde samfunnsmessig harmoni og beskytte enkeltpersoner eller grupper fra unødig skade.

4.1 Case 1- Ytringsfrihet for journalister og forfattere

Journalister og ytringsfrihet er nært knyttet sammen, da journalister spiller en avgjørende rolle i å utøve og beskytte ytringsfriheten. Journalister er utsatt for fysisk vold, trakassering, trusler, og i noen tilfeller drap. Disse angrepene er ofte rettet mot journalister som rapporterer sensitive / kontroversielle saker, kritiserer regjeringer, eller mektige enkeltpersoner. Slike angrep er ikke bare en trussel mot journalistenes sikkerhet og integritet, men de har også en nedbrytende effekt på pressefriheten og demokratiet generelt. En rapport utviklet av Unesco viser at nesten 1000 journalister er drept de siste ti årene grunnet deres ytringer som kritiserer politikk eller religion (Krugaug,2022)

Charlie Hebdo er en fransk avis kjent for å publisere karikaturer av religiøse og politiske figurer, blant annet profeten Muhammed. Januar 2015 ble avisen utsatt for terrorhandling da tolv

personer, inkludert redaktører journalister og politibetjenter, ble drept i et angrep utført av ekstremister (Aase, 2015). Muhammed- karikaturen skaper fremdeles konsekvenser for landet. Samuel Paty var en lærer ved en ungdomsskole i Paris ble drept etter bruk av karikaturen i forbindelse med undervisning om ytringsfrihet (Finsveen,2020)

Denne hendelsen er et tragisk eksempel på hvordan journalister blir brukt som et forsøkt på å undertrykke ytringsfriheten og ikke minst behov for begrensning med grunnlag i deres sikkerhet.

I et annet tilfelle ble også en journalist kalt Jamal Khashoggi drept rett etter at han gikk inn i det saudiarabiske konsulatet i Istanbul 2.oktober.2018. Vedkommende var en regimekritiker og uttalte seg kritisk imot kronprins Mohammed bin Salmans. Ettersom vedkommende var en Amerikansk-statsborger, ble hans sak tatt i retten i USA. En amerikansk dommer avviste rettssaken mot Mohammed bin Salman på drapet, selv etter at prinsen har erkjent å stå bak drapet er han fremdeles ikke dømt for handlingen (NRK, u.å.)

Salman Rushdie er en britisk forfatter med indisk bakgrunn, som ble internasjonalt kjent etter utgivelsen av romanen (Satanisk vers). Romanen førte til en stor kontrovers på grunn av dens kritiske fremstilling av visse aspekter ved islam, og Rushdie ble gjenstand for en fatwa- en religiøs dom, utstedt Ayatollah Khomeini i Iran, som oppfordret til hans drap. Rushdie-saken har blitt et viktig eksempel på debatten om ytringsfrihet for journalister. I tilfelle med Rushdie understreker det betydningen av ytringsfrihet for journalister, da han ble truet med vold og måtte leve i skjul i mange år for å beskytte sitt eget liv. Hendelsen førte til en bred debatt om grensene for ytringsfrihet og behovet for beskyttelse av ytringsfriheten for journalister og forfattere som uttrykker kontroversielle meninger (Remnick,2023).

Forfatteren har nylig også blitt angrepet med kniv på scenen under et arrangement i New York av en 24-år gammel mann. Basert på denne hendelsen har han mistet et øye (Carlsen, et.al, 2022)

Disse eksemplene viser de alvorlige truslene journalister og forfattere står overfor når de uttrykker seg kontroversielt. De blir målrettet for sine ytringer, og vold og trusler blir brukt som forsøkt på å undertrykke ytringsfriheten. Dette illustrerer behovet for å beskytte og støtte journalister i deres viktige rolle for å opprettholde pressefriheten og demokratiet.

4.2 Case 2- Koranbrenning som utfordringer

I løpt av de siste to tiårene har det vært gjentatte tilfeller av islamofobi i Europa. Det følger vanligvis denne måten: en ekstrem høyre-figur som ønsker oppmerksomhet og kontrovers gjennomførte en provoserende handling, for eksempel å brenne koranen med mål om å skape kontrovers og provosere milliarder av muslimer over hele verden. Når muslimer rettet oppmerksomhet mot handlingen og rettmessig beskriver den som hatprat, trekker den nevnte ekstrem høyre-person, med støtte fra myndighetene, umiddelbart frem ytringsfrihet kortet (Tazamal, 2023)

Rasmus Paludan er en dansk-svensk høyreekstremist, kjent for å spre hat mot muslimer som brant en kopi av koran foran den tyrkiske ambassaden i Stockholm under beskyttelse av svensk politi. Imidlertid blir det hevdet at en betydelig del av europeerne, inkludert sterke stemmer i Sverige, forsvare handlingen under påskuddet om å opprettholde ytring og ytringsfrihet (Ozturk, 2023) Hendelsen med brenning av kopier av Koranen, ifølge observatører, er knyttet til "økende bekymringer om veksten av høyreekstrem terrorisme i Europa i lys av vedvarende politiske, økonomiske og sosiale spenninger". Dette "forsterker polariseringen innen europeiske samfunn." (Abdul-Al Hakim, 2022)

Tidligere har Rasmus Paludan, som er kjent for islamofobiske stunt, var sentralt i slike hendelser, han skulle tale ved arrangementet i Malmo, men ble nektet innreise til landet og utestengt i to år. Vedkommende har i 2020 blitt dømt til tre måneders fengsel for ærekrenkninger og rasistiske uttalelser mot muslimer under en demonstrasjon i Danmark (Nettavisen Nyheter, 2022). Senere fikk han tillatelse til å holde demonstrasjonen med tanke på ytringsfrihet (Al-Jazeeras Avis, 2020)

Masoud Komali, en tidligere forsker som ble utnevnt til å undersøke spørsmålet om integrasjon, strukturell diskriminering og makt i Sverige, mente å tillate brenningen av en kopi av koranen, for den Tyrkiske ambassade i Sverige anses som en form for «politisk og rasistisk melding» rettet mot muslimer (Nezirevic,2023)

2022 og i den hellige måneden for muslimer Ramadan, har Paludan gjentatt samme hendelse, noe som utløste omfattende opptøyer i landet der mange gikk ut i gatene for å protestere mot den svenske myndighetens beslutning om å tillate planene til den høyekstreme gruppen Dette opptøyet flere voldsomme reaksjoner. Politiet under denne demonstrasjonen var nødt til å avfyre flere varselskudd og var under en kaotisk tilstand. Ikke minst har demonstranter kapret en politibil og flere politibiler har under denne hendelsen skal ha blitt påtent. Totalt sett ble fem politipersoner og en privatperson skadet under sammenstøtene mellom politiet og demonstranter i den svenske byen Örebro. Som svar på reaksjoner fra mot demonstranter svarte vedkommende som følge "hvis du ikke mener det skal være ytringsfrihet, må du bo et annet sted" (Nezirevic,2023)

Rasmus Paludan valg av områder i den svenske hovedstaden ikke tilfeldig, men fokuserte på lavinntektsområder med et stort antall innbyggere med utenlandsk opprinnelse og muslimer. Rasmus siterte: "Vi ønsker at svensker skal våkne opp. En måte å gjøre det på er å vise reaksjonen fra noen mennesker når Koranen brennes. Det virker som om den svenske regjeringen sier til befolkningen at islam er en fredens religion. Vel, i så fall er det rettfærdig å gi svenske muslimer en sjanse til å bevise det (Abdul-Al Hakim, 2022)

Volden var fordømt av Sveriges statsminister Magdalena Andersson. Hu har presist på den sterkeste volden mot politiet, men også Rasmus Paludan sin handling. Den svenske avisen Expressen gjenskriver hennes uttalelser som følge: Dette er akkurat den typen voldelige reaksjoner han ønsker å se. Selve formålet er å hetse folk mot hverandre. Sverige kan gjøre det bedre (Göthlin, Anderberg, 2022)

Ytringsfriheten ble brukt til å fremme hat i denne saken gjennom det å brenne koranen handlingen var bevisst provoserende og ble gjort med vilje for å såre og krenke muslimer. Det hevedes at de som utførte handlingen forsøkte å uttrykke sin mening og trosfrihet, men det var klart at handlingen også var en form for hat og diskriminering mot muslimer og deres religion (Abdul-Al Hakim, 2022).

5.0 Diskusjon

For journalister innebærer ytringsfrihet muligheten til å drive undersøkende journalistikk rapporter om kritiske spørsmål og avdekke urettferdighet og korrupsjon. Det gir dem rom til å være kritiske og objektive i sine nyheter. Samtidig har ytringsfriheten også betydning for samfunnet som helhet. Et velfungerende demokratisk samfunn er avhengig av en offentlig debatt, der ulike meninger og perspektiver kan bli hørt og utfordret. Gjennom å tillate frie meningsutvekslinger og åpen dialog kan samfunnet oppnå bedre beslutningsprosesser og fremme utvikling. Som presentert i individ og meningsdannelses-teori anses ytringsfrihet som en kilde til kunnskap og utvikling. Mill hevder at sannheten ikke vil bli oppdaget hvis den ikke kan bli utfordret og at det er derfor er viktig å tiltatte ulike synspunkter og meninger å bli uttrykt og diskutert offentlig (Mill. 2010, ss.45-65)

På den andre siden kommer ansvaret som følger med ytringsfriheten. Det innebærer at man må være oppmerksom på konsekvensene av det man sier eller skriver. Ytringsfrihet er ikke absolutt rettigheter som fritar en person fra konsekvensene av det man sier (Bangstad & Vetlesen, 2011) Med utgangspunktet i case 1 har jeg kommet frem til følgende forskningsspørsmål:

Forskningsspørsmål 1:

Hva betyr ytringsfrihet for journalister og samfunnet som helhet?

Som Bangstad, Vetlesen og Mill mente, så fremkommer det ansvar med ytringsfrihet. Med det så bør hver enkelt som ytrer seg om kontroversielle temaer eller mektige personer være klar over mulige konsekvenser av ytringer. Det kan legges til grunn at Jamal Khashoggi skulle ha tatt hensyn til ytringsansvar og mulige konsekvenser. Men Khashoggi er Amerikansk statsborger (Dagsavisen, 2022). Etter deres demokratiske styreform har han publisert ytringer i god tro om forsvar og ytringsfrihet i staten.

Gavan Titley er universitetslektor som har forsket og skrevet rasisme, migrasjon, politikk og ytringsfrihet. Han hevder at statens makt er de som jobber med å forme ytringsfriheten, hvem som kan snakke og i hvilken rolle. Gavan mente at ytringsfrihet kan til en viss grad baseres på politiske handlinger (Titley, 2020, ss. 133-137). Talal Asad i sin bok (Er kritikk sekulær) hevder også at ytringer er en del av maktrelasjoner og at de er formet av ulike ideologier og interesser.

Med andre ord begrenses ytringsfrihet med hensyn til politikk og ikke lovverk eller skade for andre (Asad, Brown, Butler& Mahmood. 2012 s392-402)

I case 1 ble Khashoggi som kritiserte kronprinsens regime drept. Selv om prinsen mistenkes å ha stått bak drapet har den amerikanske tingretten avvist dommen. Dommerens beslutning var i tråd med en anmodning fra USAs nåværende president Joe Biden. John Bates som var dommeren for denne saken har uttalt at saken inneholder sterke argumenter om at kronprinsen sto bak drapet. Dommeren slår fast at han ikke har makt til å avvise presidentens administrasjonens offisielle ståsted om kronprinsen har immunitet som utalandsk statsleder (Dagsavisen, 2022)

Etter Mills perspektiv så skal ikke ytringer rettet mot maktpersoner eller staten anses som skadelig, med mindre den innebærer umiddelbar og direkte fare, noe Khashoggi ikke hadde. Han satt ikke spørsmålsteget ved Legitimiteten til det saudiarabiske monarkiet eller reglene for maktoverføring. Men heller kritiserte, samtykket og støttet noe av reformene som ble gjennomført av kronprinsen. Han var hverken radikal, ekstremistisk og oppfordret heller ikke til avsettelse av den saudiarabiske kongefamilien (Arabicpost, 2018) Han påførte ingen skade hverken til samfunnet eller til kronprinsen direkte.

Pressefriheten skal i utgangspunktet forsvares som et vern mot korrupsjon og tyranni (Mill, 2010. s.25) Drapet på Khashoggi er en tydelig handling på undertrykkelse av ytringsfriheten og brudd på individets rett til å uttrykke sine meninger og kritisere myndighetene uten frykt. Avvisning av dommen viser også til Gavan sitt perspektiv om myndigheters makt til å forme ytringsfriheten. Drapet er også et sterkt eksempel på at autoritære regimer kan undertrykke ytringsfrihet for å opprettholde sine egen makt og kontroll.

Mens drapet på Jamal Khashoggi kaster lys over utfordringene knyttet til ytringsfrihet og pressefrihet, minner også Charlie Hebdo- hendelsen oss om de brutale konsekvensene som følger med utøvelsen av ytringsfrihet.

Diskusjonen rundt Charlie Hebdo gir et viktig perspektiv på de utfordringene som oppstår når ytringsfrihet kolliderer med religiøse og kulturelle følelser. Mange muslimer anser karikaturen av profeten som krenkende og blasfemiske fordi dette er forbudt i deres generelle normer.

En multikulturell samfunnet skal kunne tollere en del kontroversielle meninger som kan stride helt eller delvis med individets tro. Frankrike er i utgangspunktet ikke et muslimsk land og pliktes ikke følge de islamske normene eller reglene. Den demokratiske-liberale teorien understreker at ytringsfrihet er avgjørende for å skape et inkluderende samfunn der ulike synspunkter kan diskuteres. Mills fremmet også behovet om tolerant samfunn der allmennheten skal tilstrebe respekt for hverandre og ikke skade hverandre. Ytringene skal i utgangspunktet beskyttes selv om de kan oppfattes kontroversielle. Spørsmålet om karikaturen krenker muslimer eller forutsetter islamofobi er det som står sentralt for vurdering om avgrensning.

Mills skadeprinsipp er en måte å skille mellom oppfatninger vi må tolerere, og de vi ikke tolerer. Det er også viktig å skille mellom kritikk av religiøse figurer på den ene siden og islamofobi på den andre siden. Det hevdes at tegningene fremstiller ikke profeten som historisk person, men heller som religiøst symbol for muslimer som en helhet. Ytringene kan oppfattes som en form for hatefulle ytringer som bidrar til å styrke stereotyper, fordommer og fiendtlighet mot muslimer generelt, noe som stemmer med definisjonen av islamofobi. Dette kan til en viss grad falle under Mills kriterier i skadeprinsippet. Mill argumenterte for at det å eksponere religiøse ideer for kritikk og debatt kan bidra til å avsløre feil og begrensinger ved religiøse oppfatninger, og dermed fremme en sunnere og mer rasjonell tilnærming til religion. Dette er også til individets fordel og vil utvikle deres meningsdannelse til mer og bredere kunnskap. På den andre siden argumenterer han for at kritikk av religion ikke skal innebærer fornærmelser eller krenke religiøse troende på en bevisst måte. Kritikk skulle være saklig og respektfull, og at retten til å uttrykke seg ikke bør utøves på en måte som direkte og bevisst skader eller krenker andre (Mill, 2010, s.65-70)

Det kan legges til grunn at avisen ønsket å kritisere profeten som religiøst symbol og ikke ønsket å fremme islamofobi. Men en uke etter terror angrepet har avisen trykket nye karikaturer, som viser at de hadde et potensielt ønske om å skape reaksjoner, oppmerksomhet eller knytte muslimer til terror og vold (Bjørnstad, 2020). Denne utgaven ble markedsført som en svært underholdende utgave. De ønsket å lage lista høyere. Diskusjonen ble heretter om hvorvidt tegningene skulle publiseres, men hvor vellykket eller morsomt det de har lagt er (Berglund, 2015). Deres oppførsel tyder ikke på ønske om å fremme ytringsfrihet, men etter oppnevnte argumenter islamofobi eller krenkelser med vilje. Det at muslimer blir provosert skal etter Mills skadeprinsippet ikke hindre ytringene. Men dette utsatte samfunnet for terror angrep. I slike

tilfeller ville Mill mene at staten kan gripe inn for å stoppe avisen for forsvare samfunnet og borgere mot overgrep eller terrorhandlinger (Mill, 2010 s.89). Spesielt etter drapet av Samuel Paty som var også motivert av samme karikaturen. Her kommer skadeprinsippet til anvendelse, men ikke om ytringer, men om årsakssammenheng mellom ytringer og reaksjoner.

Forfatteren Salman Rushdie ble truet på livet etter utgivelsen av romanen «sataniske vers». Begrensninger på ytringsfriheten, spesielt når det gjelder blasfemi og krenkelse av religiøse følelser, kan ha som mål å forhindre lignende trusler og opprettholde sikkerheten til både forfattere og journalister. Romanen Navnet henviser til en muslimsk legende om at profeten Muhammed i et svakt øyeblikk skal ha åpnet for andre guddommer enn Allah, for så å innse at han var blitt forledet av en falsk åpenbaring fra Djevelen (Fjell, 2018). Han oppfordret ikke til noe skade, men uttrykket kontroversielle meninger og omtaler om profeten. Teksten gir nye innsikt i forståelse av islam som kan bidra til bredere meningsdannelse og utvikling av kunnskap på individ og samfunnet nivå. Romanen er bare kreativ og danner nye synspunkter. Alle angrep og drapsforsøkene rettet mot han er en form for undertrykkelse av ytringsfriheten. Basert på Mills prinsipper ville han sannsynligvis ha argumentert for at Rushdie har rett til å uttrykke sine synspunkter, uansett hvor kontroversielle de er.

I forståelse av ytringsfrihet er det viktig å skille mellom ytringsfrihet og hatefulle handlinger som presentert i case 2. Dette fører oss igjen til spørsmålet om hvorvidt ytringsfrihet rettfærdiggjør hatefulle ytringer i tilfelle av koraanbrenningen i Stockholm.

Etter case 2 har jeg kommet til frem til følgende forskningsspørsmål.

Forskningsspørsmål 2

Ble ytringsfriheten brukt på en forsvarlig måte til å fremme hat i tilfelle av koraanbrenningen i Stockholm?

Spørsmålet om å tillate brenning av koran når det gjelder demokratiet er omdiskutert.

Det kan på den ene siden anses som utøvelse av ytringsfrihet og individuell autonomi basert på individ og meningsdannelsesteori. Men på den andre siden kan den oppfattes som destruktivt og potensielt skadelig for samfunnet og må derfor stoppes etter skadeteorien og EMK artikkel 10.

Ramsuns Paludan trakk ut ytringsfrihet kortet da han ble kritisert for hans handlinger. Koraanbrenningen som vist i case 2 har ført til betydelig opprør og reaksjoner blant muslimer i Sverige. Å brenne eller ødelegge religiøse tekster eller symboler kan oppfattes som en bevisst handling som har til hensikt å krenke og skap uro. Som tidligere nevnt har vedkommende tidligere i 2020 dømt til fengselstraff for blant annet rasistiske uttalelser mot muslimer i en demonstrasjon i Danmark (Nettavisen Nyheter, 2022). Han regnes dermed som full bevist over handlingen og konsekvenser den kunne bringe. Islamofobi defineres som hat og diskriminering av muslimer på grunnlag av en antatt eller reell tilknytning til islamsk tro og praksis. Skadeteorien fremhever at ytringer som direkte oppfordrer til vold, hat, diskriminering eller forårsaker fare for andre kan begrenses i tråd med prinsippet om samfunnsferd og stabilitet.

Men på den andre siden kan den oppfattes som destruktivt og potensielt skadelig for samfunnet og må derfor stoppes. Det kan argumenteres for å se handlingen som en symbolsk handling for å protestere mot islam som religion eller visse aspekter ved Islam. Slike handlinger kan være nødvendige for å fremme en offentlig debatt om religiøse ideer og praksiser. Hensikten er å skape oppmerksomhet rundt tema personen ønsker å fremme.

Fra et annet perspektiv kan det å bevist utføre handlinger som man vet vil skape sinne, uro og konflikt anses som skadelig for samfunnet. Motdemonstranter har reagert enormt og på en voldelig måte. Det er flere som ble skadet og politibilen ble påtent noe som kunne ha gitt mye større konsekvenser. Sverige fikk også politiske konsekvenser. Det er forskjell mellom å bli provosert av en ytring som i skadeprikket ikke skaper behov for begrensning, og det å bevisst utføre handlinger med vilje for å provosere. Motivet bak handlingen som presenter i case 2 er å vise hvordan muslimer egentlig er. Dermed er hensikten å knytte muslimer til vold ved å treffe sensitivt aspekter i religionen for å skape reaksjon. Dette samsvarer i stor grad med definisjon av rasisme og islamofobi.

Etter at Russland gikk til angrep på Ukraina, søkte Sverige og Finland om medlemskap i NATO. Sveriges søknad om medlemskap derimot ble møtt med betydelig motstand, spesielt etter Rasmus Paludan, tente på koranen utenfor den tyrkiske ambassaden i Stockholm (Nilsen, 2023)

President Recep Tayyip Erdogan var svært misfornøyd med at svenske myndigheter ikke stoppet hendelsen. "De som tillater slike blasfemiske handlinger foran vår ambassade kan ikke

forvente vår støtte når det gjelder NATO-medlemskap," uttalte Erdogan (Nilsen, Mohring, 2023). Ifølge Paludan er målet å "markere litt ytringsfrihet" overfor Tyrkia. Til dette har Tyrkia fastslått at den svenske beslutning om å tillate markering er «uakseptabel» og avlyste et planlagt møte i februar 2023 for å diskutere inngåelse av medlemskapet (Aftenposten, 2023). Avslag på medlemskapet innebærer at Sverige blir stående utenfor Europas allianse. Det betyr at et angrep på ett land vil bli ansett som et angrep på hele alliansen og Sverige står dermed svakt i forhold til andre land. I et hasteinnkalt pressemøte om NATO-søknaden har Sveriges statsminister Ulf Kristersson understreket viktigheten av forsvarsalliansen. Under pressemøtet tok han et oppgjør med de han mener forsøker å ødelegge for svensk Nato-medlemskap (Nilsen, 2023). Til dette er det viktig å se når en stat ikke er villig til å forsvare ytringer, er det en indikasjon på at man ikke tenker prinsipielt om ytringsfrihet, men navigerer basert på interesser. Det påviser også Gavan Titley sitt prinsipp om at ytringsfrihet er politisk basert og myndighetene tillater det dem ønsker av ytringer ovenfor det som kan være krenkende. Dette er nokså farlig for demokratiet på lang sikt (Løkke, 2023)

På den andre siden er det viktig å skille mellom ytringer og handlinger når det gjelder ytringsfrihet. Brenning av bøker kan betraktes som en politisk ytring, ikke en handling. Debatten dreier seg mer om reaksjonene rundt handlingen enn selve handlingen. Begrensning av slike handlinger kan også undergrave vestlige liberale demokratier internt. Ved å svekke liberale rettigheter som ytringsfrihet for å imøtekomme mangfold og ulike kulturer, risikerer vi undertrykkelse av ytringsfrihet. I tillegg kan koranbrenning fungerer som et middel for å skape oppmerksomhet og spre en bestemt ideologi eller budskap.

Handlingen har fått medieoppmerksomhet og andre ble inspirert og oppfordret som sympatisk med de samme ideene til å etterligne handlingen. I Finland planla gruppen samme handling, men de ble stoppet av loven. Loven i Finland beskyttet trossamfunn mot blant annet støtende og truende atferd (NTB Nyheter, 2023).

Handlingen ble også utført i Norge fra en gruppe kalt SIAN. Deres demonstrasjoner i Norge har ført til konflikter mellom politiet og sivile der blant annet 29 personer, blant annet flere mindreårige, ble innbrakt av politiet under og etter demonstrasjoner (Blomkvist, Bøe, Wergeland & Poensgen, 2020). Sian har blant annet og med samstøtte til Paludan vilt brenne koranen ved den tyrkiske ambassaden. Demonstrasjonen ble avlyst av politiet med ønske om å ivareta sikkerhet.. Handlingen vil gjøre Norge mer aktuell som et mål bilde for ekstreme

islamister. PST fra sitt side ment at koranbrenning øker terrorrisikoen. Mill nevner blant annet samfunnets rett til å beskytte seg selv mot grupper som utnytter ytringsfrihets forsvar og setter samfunnet i stor fare. I Norge viser en nylig undersøkelse at 44,5 prosent av de flertall som deltok mente at handlingen bør være forbudt. Det regnes derfor med at flertall i samfunnet ikke støtter eller ønsker slike handlinger og gruppen bør derfor stoppes (Knutsen, Storhaug & Solvang, 2023)

Ut ifra Mills forståelse av ytringsfrihet ville han i slik tilfelle hatt en kompleks tilnærming til spørsmålet om brenning av hellige bøker. Det er viktig å påpeke at Mill hadde kritisert handling og måten Paludan uttrykket meningen på og ikke selve meningen, ettersom det kan vise til en del sannhet og bidra til individet intellektuell utvikling som vist i individ og menings dannelses-teori. Vedkommende kritiserte Islam med ønske om å fremstille muslimer som aggressive ut ifra deres reaksjon på handling. Dette er klart rasisme og islamofobi.. Han ville kanskje argumentert for at selv om man har retten til å uttrykke seg fritt, bør man også vise ansvar og ta hensyn til konsekvensen av ens handlinger ovenfor samfunnet. Brenning av hellige bøker, kan etter hans skade-teori oppfattes som hatefulle og krenkende handlinger.

Selv om ytringsfriheten er en viktig rettighet, mener både Mill, Anine Kierulf og Talal Asad at begrensninger er nødvendig for å beskytte enkeltpersoners rettigheter og samfunnets velferd. Herved kan det ikke sies at ytringsfriheten ble brukt på en forsvarlig måte i tilfeller med koranbrenning. Handlingen brukes til å fremme rasisme og islamofobi noe som strider imot skade-teori og demokratisk-liberal teori som hatefulle ytringer.

6.0 Konklusjon / Resultat

Det demokratiske dilemmaet med ytringsfrihet er komplekst tema med flere faktorer. På den ene siden er det viktig å beskytte og verne om retten til å uttrykke seg fritt, da dette er en grunnleggende rettighet i et demokratisk samfunn. Men på den andre siden er det nødvendig å vurdere ansvar og konsekvenser av ytringer og beskytte samfunnet.

I et liberalt demokrati er det nødvendig å ta ansvar for konsekvensene av det man sier eller skriver. Journalister har rett til å drive undersøkende journalistikk og kritisk rapportering, noe som gir dem muligheten til å være kritiske og objektive i sine nyheter. Samtidig har

ytringsfriheten betydning for samfunnet som helhet, da det er avhengig av en offentlig debatt der ulike meninger og perspektiver kan bli hørt og utfordret. På den andre siden av debatten om ytringsfrihet kommer ansvaret. Ytringsfrihet er ikke en absolutt rettighet som fritar en person fra konsekvensene. Det betyr at man bør være klar over mulige konsekvenser av ytringer, spesielt når man ytrer seg om kontroversielle temaer eller mektige personer.

Dilemmaet med ytringsfrihet i liberalt demokrati handler derfor om å finne balansen mellom å beskytte retten til å uttrykke seg og samtidig ta hensyn til potensielle skadevirkninger eller krenkelser. Det kan være utfordrende å avgjøre hvor langt ytringsfriheten skal strekke seg, spesielt når det oppstår konflikter med religiøse og kulturelle følelser, som vist i eksemplet med Charlie Hebdo. Diskusjonen om ytringsfrihet i et liberalt demokrati må derfor ta hensyn til både prinsippet om pressefrihet og menneskerettigheter, samtidig som man vurderer de potensielle konsekvensene og ansvar som følger med ytringene. Det skal i utgangspunktet legges mye til grunn for å hindre en ytring eller begrense en persons ytringsfrihet. Det er avgjørende å forstå at undertrykking av ytringsfrihet også undertrykking av det liberale samfunnet (Løkke, 2023).

John Stuart Mill har gjentatte ganger understreket prinsippet om individuell frihet i sitt verk "On Liberty". Ifølge Mill skal denne friheten være ubegrenset så lenge den ikke skader eller begrenser friheten til andre. Et sentralt begrep i forståelsen av dilemmaet rundt ytringsfrihet i et liberalt-demokratisk samfunn er begrepet "skade". Mill hevdet at samfunnet bare skulle gripe inn i individets frihet når det var nødvendig for å beskytte andre mot skade (Mill, 2010, s. 89).

Dette prinsippet understreker viktigheten av å respektere andres frihet og ikke utøve handlinger eller uttrykk som skader eller krenker ---rettigheter. Med andre ord fremme et tolerant samfunn der rasisme og hatefulle ytringer forbys. Dette er for å opprettholde samfunnets ro og bevare alles rettigheter. Oppsummerings vis er det viktig å huske regelen i samsvar med Mills prinsipper og forståelse av ytringsfrihet:

''Ens frihet slutter når en annens frihet begynner''

7.0 Litteraturliste

Abdul-Alhakim, Ahmed (2022, 20. Apr) الأسباب الكاملة لأزمة حرق القرآن في السويد

[The full causes of the burning of the Qur'an in Sweden]. Hentet fra:

<https://www.independentarabia.com/node/323011/-/سياسة/تقارير/الأسباب-الكاملة-لأزمة-حرق-القرآن-في-السويد>

Aftenposten (2023, 20.Jan) Tyrkia rasende igjen. Nå mot varslet Paludan-markering i Sverige. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/verden/i/eJ59G1/tyrkia-rasende-igjen-naa-mot-varslet-paludan-markering-i-sverige>

Aljazeera Avis (2020, 10. Sep) Sweden: Far-right activists burn copy of Quran, plan more stunts. Hentet fra [Sweden: Far-right activists burn copy of Quran, plan more stunts | Crime News | Al Jazeera](#)

Arabicpost (2018, 09. Okt) المرّوع الاغتيال وراء تكون أن يرجح التي الأسباب إليك خاشقجي؟ جمال قُتل لماذا [Why was Jamal Khashoggi killed? Here are the likely reasons behind the horrify assassination]. Hentet fra: <https://www.arabicpost.net>

Asad, T. Brown, W. Butler, J. Mahmood, S. Sekulær kritikk? Blasfemi, krenkelsler og ytringsfrihet i lys av karikaturstriden s.392-402 (oversatt av Bangstad, S. 2014) Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/ISSN1500-1571-2013-03-04-24?fbclid=IwAR0u8WyjMcXipCiT7QFCoB-BZKZNXsnPpsMYhmmnSv7OwNLI3Hs8c1S4ccs>

Bangstad, S. Døving, C.A (2015) Hva er rasisme? Oslo: universitetsforlaget.

Bangstad, S. Vetlesen, A.J (2011) Ytringsfrihet og ytringsansvar. Oslo: universitetsforlaget.

Berglund, E (2015, 12.Jan) Charlie Hebdo trykker nye karikaturer. Hentet fra:
<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/MKPW5/charlie-hebdo-trykker-nye-karikaturer>

Bjørnstad, N (2020, 10.Sep) Charlie Hebdo vil trykke Mohammed karikaturene på nytt.
Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/y3LMqg/charlie-hebdo-vil-trykke-mohammed-karikaturene-paa-nytt>

Blomkvist, L. Bøe, T. Wergeland, P. Poensgen, K (2020, 1.Sep) Motdemonstranter provosert av Sian- skapte brå i Oslo sentrum. Hentet fra: <https://www.nrk.no/norge/sian-demonstrerer-i-oslo--motdemonstranter-ogsaa-pa-plass-1.15139932>

Carlsen, H. Kaupang, M. Krantz, A. Skigjeld, A. Hestenes, S (2022. 13.Aug) Hadi Matar (24) pågrepet for å ha angrepet Salman Rushdie med kniv. Hentet fra:
<https://www.nrk.no/urix/salman-rushdie-angrepet-pa-scenen-i-new-york-1.16066241>

Dagsavisen, (2022, 07.Des) Amerikansk dommer avviser søksmål mot Saudi-Arabias kronprinsen etter Khashoggi-drapet. Hentet fra:
<https://www.dagsavisen.no/nyheter/verden/2022/12/07/amerikansk-dommer-avviser-soksmal-mot-saudi-arabias-kronprins-etter-khashoggi-drapet/>

Finsvenn, Jesper Nordahl (2020, 17.Okt) Samuel Paty (47) ble halshogd. Hentet fra:
<https://www.dagbladet.no/nyheter/samuel-paty-47-ble-halshogd/72961839>

Gaudan-kolbeinstveit, L (2012) Ytringsfrihet. Oslo: Civita.

Gothlin, E. Anderberg, C. (2022. 15. Apr) Sexton poliser skadade efter våldsamma upplopp. Hentet fra: [Flera poliser skadade efter våldsamt upplopp i Örebro \(expressen.se\)](https://www.expressen.se/nyheter/2022/04/15/sexton-poliser-skadade-efter-valdsamma-upplopp-i-orebro/)

Jacobsen, D.I (2015) Hvordan gjennomføre undersøkelser? Oslo: cappelen Damm.

Kierulf, A (2021) Hva er ytringsfrihet. Oslo: Universitetsforlaget.

Knutsen, M. Storhaug, S. Solvang, F (2023, 7.Feb) PST: koranbrenning øker terrorfaren i Norge. Hentet fra: <https://www.nrk.no/norge/pst--mener-koranbrenning-kan-sette-nordmenn-i-fare-1.16288205>

Kruhaug, Nils-Inge (2022, 08. Nov) Nesten 1000 journalister drept de siste ti årene. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/verden/i/GMyEBJ/nesten-1000-journalister-drept-de-siste-ti-aarene>

Kultur- og likestillingsdepartementet (2019). *Lov om redaksjonell uavhengighet og ansvar i redaktørstyrte journalistiske medier (Medieansvarsloven)*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-31-l-20192020/id2681168/>

Løkke, E (2023, 11.Feb) Ytringsfrihet, koranbrenning og svensk medlemskap i NATO. Hentet fra: <https://civita.no/menneskerettigheter-og-demokrati/ytringsfrihet/ytringsfrihet-koranbrenning-og-svensk-medlemskap-i-nato/>

Mckinnon, C. Jubb, R. Tomlin, P (2019) *Issues in political theory*. Oxfor: Oxford University press.

Mill, J.S (2010) *Om friheten*. Oslo: Vidarforlaget

Nettavisen Nyheter (2022, 15.Apr) Hentet fra: [Koranbrenning, Sverige | Voldsomme opptøyer etter koranbrenning i Sverige \(nettavisen.no\)](https://www.nettavisen.no/nyheter/koranbrenning-sverige-voldsomme-opptoyer-etter-koranbrenning-i-sverige)

Nezirevic, Leila (2023, 23. Jan) Quran burning “not freedom of speech”. Hentet Fra [Quran burning ‘not freedom of speech’ \(aa.com.tr\)](https://www.aa.com.tr/en/news/quran-burning-not-freedom-of-speech)

Norges institusjon for menneskerettigheter (2021, 15.Sep) Ytringsfrihet i journalistikken. Hentet fra: <https://www.nhri.no/2021/ytringsfrihet-i-journalistikk/>

NOU 2022:9 (2022) *En åpen og opplyst offentlig samtale-ytringsfrihetskommisjonens utredning*. Hentet fra : <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-9/id2924020/?ch=4>

NRK Avis. U, å. (Hentet 15.05.2023) Drapet på Jamal Khashoggi. Hentet fra: <https://www.nrk.no/nyheter/drapet-pa-jamal-khashoggi-1.14241020>

NTB Nyheter (2023, 31.Jan) Planla koranbrenning i Finland- stoppet av loven. Hentet fra: <https://www.vl.no/nyheter/2023/01/31/planla-koranbrenning-i-finland-stoppet-av-loven/>

Ozturk, Bilgehan, u.å (Hentet 15.05.2023) The burning of the Quran: why Sweden is headed for disaster. Hentet Fra [The burning of the Quran: Why Sweden is headed for disaster \(trtworld.com\)](https://www.trtworld.com)

Remnick, David (2023, 6. Feb) The defiance of Salman Rushdie. Hentet fra: <https://www.newyorker.com/magazine/2023/02/13/salman-rushdie-recovery-victory-city>

Stolt-Nilsen, H. Mohring.M. (2023, 23.Jan) Erdogan ber svenskene glemme tyrkisk Nato-støtte. Mer alvorlig enn det har vært, sier Tyrkia-ekspert. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/verden/i/O8jnlV/erdogan-ber-svenskene-glemme-tyrkisk-nato-stoette-mer-alvorlig-enn-det-har-vaert-sier-tyrkia-ekspert>

Stolt-Nilsen. H. (2023, 24.Jan) Hasteinnkalte til pressemøte om Nato-søknad: - Dette er alvor. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/dwkmPq/hasteinnkalte-til-pressemoeete-om-nato-soeknad-dette-er-alvor>

Tazamal, Mibshara (2023, 26. Jan) Sweden: The Quran burning incident is hate speech, not free speech. Hentet fra: <https://www.middleeasteye.net/opinion/quran-burning-incident-sweden-hate-speech-not-free-speech>

Titley, G (2021) is free speech racist. Cambridge: Polity

UNESCO, u.å (Hentet 15.05.2023) Knowing the Truth Is Protecting The truth. Hentet Fra: <https://www.unesco.org/reports/safety-journalists/2022/en>

Aase, Kari Aarstad (2015, 02.Sep) Charlie Hebdo-saken forklart. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/K3Qmj7/charlie-hebdo-saken-forklart>